

РОЗДІЛ 1

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

УДК 330.342

Шевченко О. О.

Донбаська державна машинобудівна академія

ТЕОРЕТИКО-ДЕФІНІТИВНА ЕКСПОЗИЦІЯ КАТЕГОРІЇ «ГОСПОДАРСЬКА СИСТЕМА» В ЕКОНОМІЧНІЙ ДУМЦІ

У статті розглянуто питання визначення категорії «господарська система» крізь призму економічних теорій та наукових шкіл періоду кінця XIX–початку XXI ст.; досліджено методологічні основи становлення теорії господарських систем; запропонована теоретико-дефінітивна експозиція поняття в економічній думці з використанням цивілізаційної парадигми розвитку суспільства.

Ключові слова: господарська система, економічна система, історичний метод дослідження, цивілізаційна парадигма.

Постановка проблеми. Наявність дискусійних оцінок, прогнозів і методів економічного зростання національної економіки вимагає екскурсу в надбання світової економічної думки, дослідження категорій економічної науки, певного переосмислення теоретичних і модельних принципів господарського та економічного розвитку. Сформована в Україні національна господарська система представлена конфронтаційною моделлю розвитку суспільного ладу, а її соціально-економічна підсистема тяжіє до так званого «дикого капіталізму» (економіки вільного підприємництва зразка кінця XIX ст.) у поєднанні з підходами «олігархічного» та «народного капіталізму» епохи глобалізаційних викликів сьогодення.

Наукова проблема дослідження полягає в комплексному, системному відображенні питань становлення та еволюції господарської системи крізь призму економічних теорій та наукових шкіл періоду кінця XIX–початку XXI століття; набуває потребу обґрунтування практичного значення теоретико-методологічної спадщини економічної думки для наукового аналізу сучасної ринкової системи, виконаному з позицій цивілізаційної парадигми суспільного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему функціонування господарської системи на принципах цивілізаційної парадигми суспільствознавства досліджують такі видатні науковці, як Ю.М. Осипов, С.В. Степаненко, Є.А. Єрохіна. Сучасні дослідження вчених частково спираються на емпіричну реальність, узагальнюють окремі процеси та категоріальну ієрархію, яка відображає вихідне поняття господарської системи та разом з тим формує можливу теоретичну схему дослідження даної категорії. У них розвиток господарської системи розглядається із застосуванням історичного методу дослідження, системного підходу, синергетики, як процес планомірних змін, внаслідок чого виникає якісно новий стан економічної системи. Однак, незважаючи на очевидні здобутки економічної теорії та наукових шкіл світової та вітчизняної економічної думки в дослідженні окреслених наукових проблем, присвячених визначенню теоретико-дефінітивної експозиції з використанням цивілізаційної парадигми розвитку суспільства, багато питань і на цей час залишаються невирішеними навіть у теоретико-методологічному аспекті.

Мета статті. Головною метою роботи є дослідження питання визначення категорії «господарська система» крізь призму економічних теорій та наукових шкіл періоду кінця XIX–початку XXI ст., методологічних основ становлення теорії господарських систем та представлення теоретико-дефінітивної експозиції цього поняття в економічній думці з використанням цивілізаційної парадигми розвитку суспільства.

Виклад основного матеріалу. Над проблемами дослідження господарських систем вчені замислювалися ще здавна, у XVI–XVIII ст. Але методологічною основою становлення теорії господарських систем послужили соціальні концепції економіки [5, с. 26]. Першим теоретиком ринкової економічної системи був А. Сміт, який обґрунтував ідею соціальної природи економічного життя і першим проаналізував економічну сферу життєдіяльності як самодостатню і багатокомпонентну суспільну економічну систему. Для сучасної науки важливо те, що теорія економічного лібералізму А. Сміта побудована на міцній соціально-філософській базі, що уможливорює комплексний підхід до трактування змісту, особливостей і спрямованості сучасних господарських систем [14, с. 324].

Закладені А. Смітом, Д. Рікардо і Ж. Сісмонді основи уявленень про те, що таке господарська система і як вона пов'язана з суспільством, на яких соціальних принципах вона має бути заснована, які її соціальні наслідки, які існують типи поведінки людей в економічній сфері, послужили методологічним фундаментом для теорії господарських систем, а деякі міркування вчених не втрачають своєї актуальності до тепер.

Спробу побудувати теоретичну конструкцію на основі аналізу економічної поведінки людини у різних господарських системах зробив К. Маркс, представивши трактування термінів «спосіб виробництва» і «суспільно-економічна формація». За визначальний критерій їх типологізації вчений обрав панівну форму власності на засоби виробництва. В своїх роботах він дослідив роль праці, виробництва у житті людини і суспільства загалом а також охарактеризував конкретну соціальну форму праці за умов капіталістичної господарської системи, назвавши її визначальною ознакою відчуження [4, с. 126]. Економічний матеріалізм як єдина філософія цієї марксистської політичної економії дуже багато запозичив

від класичної політичної економії, майже не піддавши нічого у ній критиці. Економічний матеріалізм не спроможний пояснити рух господарської системи суспільства, хоч і має під собою життєвий ґрунт, оскільки породжений епохою, яка пронизана психологією економізму. Цей економізм означає, що життя і світ сприймаються як господарство, потуга людини і суспільства оцінюється економічним багатством. Проте заслугою К. Маркса є акцентування трактування економіки соціальних аспектів економічних явищ і процесів як суспільної системи, що пов'язана, нехай і за детермінуною схемою, з політичними і духовними процесами [11, с. 175].

Представники історичної школи політичної економії, що виникла у 40-х роках ХІХ ст. у Німеччині, – Ф. Ліст, В. Рошер, Б. Гільдебранд, К. Кніс, Г. Шмоллер, В. Зомбарт, К. Бюхер та ін. – розпочали з критики класичної теорії А. Сміта, Зокрема, Ф. Ліст у своїй праці «Національна система політичної економії» критикує англійську класичну школу за космополітизм, що знайшов відображення у спробі створення універсальної економічної концепції, придатної для всіх країн і народів. За Ф. Лістом, кожна нація має свій шлях економічного розвитку, а економіка кожної країни підпорядковується власним законам. Якщо англійська класична школа зосереджувалася на аналізі сучасного капіталістичного господарства, розглядаючи його як природний стан, то Ф. Ліст відстоював значущість історичного підходу до економіки, виокремивши в розвитку національної економіки п'ять стадій: дикунство, пастушачу стадію, землеробську, землеробно-мануфактурну і землеробно-мануфактурно-комерційну. Досягти найвищої стадії, на думку вченого, можна лише за умови державного втручання, «виховного протекціонізму», що має на меті створення єдиного національного ринку, усунення внутрішніх бар'єрів і водночас захист від пригнічення національного господарства більш розвиненими, більш могутніми продуктивними силами інших держав [9, с. 238]. В. Рошер відзначив важливість для господарської оцінки таких сфер суспільного життя, як мова, релігія, мистецтво, національність, право, держава і господарство, причому державу, господарство і право він пов'яже воедино [13, с. 81]. В. Зомбарт характеризує господарську систему як абстрактно-теоретичну конструкцію, очищену від історичної конкретики модель. На його думку, господарська епоха – це реальність, яка слугує об'єктом емпіричного дослідження. Але самі епохи виділяються тільки на підставі сформованих теоретичних моделей (господарських систем).

Дослідження господарства з точки зору залежності економіки та етики продовжив Г. Шмоллер. Він запровадив в економіку теорію «етичний принцип», що набув значного поширення у світовій економічній практиці. Учений доводить, що господарське життя визначається не тільки природними й технічними чинниками, а й моральними: без міцної моральності нема повноцінного ринку, грошового обігу і навіть держави [19, с. 34]. На його думку, процес праці – це не просто раціональна, а й, що достатньо важливо, етична діяльність людини, спрямована на щось визнане у системі цінностей і цілей суспільства. Економічні дії не є лише діями задля виробництва засобів задоволення потреб, а й діями, які визначаються етичними засадами (на підставі домовленостей, угод, взаєморозуміння, визнання). У своїй

економічній поведінці заздалегідь об'єднані – спільністю мови, історії, звичаїв, ідей. За словами Г. Шмоллера, це – спільний «колективний етос господарства». Тому економічна теорія повинна починати з дослідження не тільки індивідуальної (як це робив А.Сміт), а насамперед, колективної поведінки людей. З часом Г. Шмоллер погодився з висновком В. Рошера про те, що немає чисто економічних процесів, – усі вони регулюються або звичаєм, або мораллю чи правом. Аналізуючи питання справедливості в господарській системі, Г. Шмоллер вважає, що люди можуть і повинні порушувати питання удосконалення економічних відносин і, насамперед, відносин розподілу, виходячи з принципів моралі і права. Це досягається втручанням держави, яка через зміну правових відносин повинна усувати несправедливість.

Важливість врахування при вирішенні економічних проблем співвідношення політичних, юридичних, моральних і психологічних сил відзначив Г. де Греєф у праці «Соціальна економія: її предмет, метод, історія», в якій суспільство визначив як соціальне ціле, що складається з підсистем: економіки, генетики (форма сім'ї, народжуваність, смертність і тощо), естетики, колективної психології (релігійні почуття і тощо), етики, права і політики [6, с. 70]. Своє бачення економічної системи у контексті соціуму представив і німецький соціолог початку ХХ ст. М. Вебер. Він обґрунтував у своїх працях капіталістичну господарську ринкову систему як певну форму економічного раціоналізму, що побудована на розрахунку прибутку та раціональному прогнозуванні виробничого процесу, складовою якої є використання найманої праці формально вільного виробника. За М. Вебером, людина не володіє «капіталістичною» природою, у супереч твердженню А. Сміта, це досягається лише тривалим вихованням та етикою поведінки [2, с. 160].

У соціальних концепціях економіки кінця ХІХ–першої половини ХХ ст. господарська система розглядається як частина більш широкої соціальної системи, простежується її взаємодія з іншими підсистемами суспільства, економічна поведінка розкривається у тісному зв'язку з іншими видами діяльності, неекономічні чинники економічного розвитку [16, с. 78]. Такий методологічний підхід не втратив конструктивності і придатний для розробки теоретико-методологічних засад дослідження сучасних господарських систем. Інтерес до проблеми господарських систем виявляли також представники української економічної думки в окреслений часовий період. Українська економічна теорія завжди розвивалася у контексті європейської науки, а деякі наукові новації з'являлися на українських теренах навіть швидше, ніж у Західній Європі [8, с. 15]. Це свідчить про певну так звану «автономність» вітчизняної економічної науки, представники якої критично переосмислювали здобутки своїх зарубіжних колег, інколи заперечували або ж творчо розвивали їх, чи висували якісно нові оригінальні ідеї та концепції. Видатний економіст-теоретик європейського масштабу першої половини ХІХ ст. М. Балудянський першим з українських мислителів підійшов до розуміння людини у контексті еволюції господарських систем. Також людську діяльність у межах господарської системи досліджував відомий український економіст ХІХ ст. І. Вернадський. Як прихильник класичної політичної економії він заперечував втручання держави в економічні процеси і наголошував на пози-

тивних аспектах вільної конкуренції. Відомий український економіст другої половини XIX ст. М. Бунге тривалий час теж перебував під впливом теорії А. Сміта, і лише у зрілому віці став на позиції її критичного переосмислення. Загальна схема функціонування господарської системи, за М. Бунге, має такий вигляд: «...господарські явища, що розглядаються з громадської сторони, знаходяться в непорушному органічному зв'язку: потреби вимагають засобів для свого задоволення, засоби – сил для виробництва, сили виявляють свою діяльність у вигляді поділу і поєднанні діяльності і праці. Звідси виникає обмін. При обміні встановлюється і ціна того, що обмінюється, і розподіл доходів, призначених як для виробництва, так і для задоволення потреб». М. Бунге доводить позитивну роль суперництва, конкуренції як рушія економічного розвитку суспільства, вважаючи їх виявом природної схильності людини до змагальності. Крім того, він виступає за забезпечення свободи, гідності людини у процесі її економічної діяльності, що у кінцевому підсумку, визначає ефективність усієї національної господарської системи [1, с. 153]. Наприкінці XIX ст. І. Франко у своїх економічних працях досліджував філософії господарських систем, аналізував суспільно-економічний прогрес, з'ясовував закономірності еволюції суспільства та його господарської системи. Спираючись на системний метод, він дослідив і обґрунтував ідею соціальної активності як основи безмежного розвитку цивілізації у її економічному і духовному вимірах, за головний критерій оцінювання будь-якої господарської системи він обрав ступінь економічної і політичної свободи людини [18, с. 226]. Неоціненний внесок у вирішення низки важливих проблем економічної теорії, у т. ч. проблем господарських систем, зробив М. Туган-Барановський. Учений показав, що циклічний характер розвитку економіки визначається закономірностями циклічного відтворення основного капіталу, що це не якісь зовнішні фактори, а внутрішні властивості господарської системи, яка потребує для свого розвитку нової техніки і технології. Отже, рушійною силою еволюції капіталістичної господарської системи вважав інновації [17, с. 427].

Господарські системи досліджував також український економіст В. Голубничий. Опинившись після другої світової війни у США, він навіть став співзасновником теорії порівняльних господарських систем. Вагомим внеском у дослідження господарських систем, стала праця Б. Гаврилішина, написана на початку 80-х років XX ст. [3, с. 394]. Господарські системи він аналізує з урахуванням їх цінностей і взаємодії з іншими складовими архітектури суспільного ладу. А зарубіжні дослідники господарських систем останньої чверті XX – початку XXI ст. – М. Борнштейн, А. Гікс, М. Шніцер, А. Ауслунд, Р. Інґлґарт, М. Кастельс, Т. Сакайґ, С. Роузфільд, Т. Ковалік, В. Іноземцев, А. Колганов, О. Бузгалін – намагалися врахувати новітні обставини трансформації господарських систем розвинених країн, функціонування перехідних економік внаслідок планетарних політичних змін і зазирнути у майбутнє світової економічної еволюції та економічної компаративістики як науки. Таким чином, розробка теоретико-методологічних засад дослідження сучасних господарських систем об'єктивно передбачає виявлення пріоритетних доміант їх трансформації, якими у XXI ст. є глобалізація. Саме ці процеси здійснюють нині вирішальний вплив на функціонування

і трансформацію існуючих чи становлення нових господарських систем [20, с. 74; 21, с. 12].

За філософським визначенням, система – це сукупність елементів, що знаходяться у певних зв'язках і відношеннях один до одного, яка створює єдність і цілісність. Один із основоположників загальної теорії систем Л. Берталанфі визначав систему як комплекс взаємодіючих елементів. Водночас окремі автори розмежовують онтологічний і гносеологічний аспекти цієї категорії. В онтологічному аспекті поняття «система» постає як система елементів і зв'язків між ними, що існують об'єктивно, незалежно від волі та свідомості людей. Загалом, поняття «система» є центральним у системному підході наукового пізнання, який набув поширення у другій половині XX ст. [23, с. 9].

Економіко-суспільні трансформації у розвинутих країнах наприкінці XX на початку XXI ст. свідчать про те, що має місце не тільки процес циклічних глибоких перетворень в економічних системах, а й безперервні інституційні та інші зміни в суспільстві, як цілісній господарській системі. У цьому контексті багато вчених, обґрунтовуючи засади політичної економії економічного зростання країн, що розвиваються, вихідними принципами вважають необхідність тотальної трансформації економіки та всього суспільства. Загалом, національна економіка України має цікавий феномен сучасності – формування та розвиток нової держави і водночас утвердження нової економічної моделі. Виходячи з цього, повинні розвиватися засади громадянського суспільства та демократії держави і формуватися – соціально-ринкова економіка [15, с. 85].

На думку вчених, процес трансформації – це криза насамперед інституціональна, а потім вже економічна. Чимало дослідників (зокрема, Т. Парсонс) схиляються до усвідомлення суспільства як багаторівневої відкритої системи.

Використання цивілізаційної парадигми та системного підходу дає можливість ґрунтовно дослідити аналіз процесів суспільного та господарського розвитку.

Економічна система має значний вплив на все суспільство. На думку М. Мендози цей вплив настільки істотний, що навіть визначає структуру і значущість інших його підсистем [24, с. 128]. Результати трансформації власне економічної системи всебічно позначаються на суспільній трансформації і подальшому функціонуванні суспільства [22, с. 142; 25, с. 12; 26, с. 408]. Для життєстійкості і розвитку господарських систем надзвичайно важливо, що інституціональна основа економічного механізму залишає великий простір для вибору форм реалізації властивих йому економічних і соціальних відносин. У рамках нового неокласичного синтезу залишається нерозв'язаною проблема, яка стосується фундаментальної характеристики господарської системи, а саме циклічності її розвитку [10, с. 150].

Проведемо аналіз трактування поняття «господарська система». У більшості визначень система господарства виступає не простим набором різних елементів, побудовою з системоутворюючими структурними ланками, що визначають природу економічних систем.

На думку Ю. Ольсевича, господарська система – це, перш за все «визначальна система організації виробництва, обміну, розподілу, використання суспільного продукту» [12, с. 5]. Відомий ідеолог західнонімецьких реформ В. Ойкен у своїй праці

широко використовував категорію «економічний порядок», яка в його трактуванні була близька до категорії Ю. Ольсевича, це «сукупність реалізованих форм, в яких протікає економічний процес». Господарську систему вчений розглядає крізь категорію «економічний порядок», який забезпечує діяльність у суспільстві. В.І. Дармограй визначає господарську систему як певним чином упорядковану сукупність продуктивних сил та організаційно-економічних відносин, організаційно-економічних відносин, організованих з метою здійснення господарської діяльності та отримання соціального та економічного ефекту. Дана система, на його думку, має такі властивості: може автономно функціонувати, здатна відтворювати основні ресурсні чинники саморозвитку або умови їх отримання, відрізняється економічною стійкістю, динаміка її розвитку багато в чому обумовлена розвитком соціуму, має ієрархічну структуру побудови [7, с. 124].

Сутність господарських систем вивчали і сучасні російські вчені А. Гаврилов, І. Сироежкін, Е. Ясін та ін. Так, А. Гаврилов визначає господарську систему як цілісну сукупність виробничо-економічних відносин, яка встановлює порядок взаємодії господарюючих суб'єктів у рамках правил та умов. І. Сироежкін зробив спробу розкрити економічну природу сучасної господарської системи, ґрунтуючись на положеннях системного аналізу. У нього господарська система – це «сукупність розпорядчих центрів, які мають визначальне єдинство господарських інтересів при прийнятті рішень». Е. Ясіним була показана різниця між економічною та господарською системами. Таким чином, для того щоб дати

визначення поняття «господарська» або «економічна система», необхідно враховувати основні методологічні підходи дослідження. Системна методологія покликана інтегрувати аналітичний та холистський, послідовно науковий та інтуїтивний, об'єктивний та ціннісно-орієнтований методи пізнання. Саме системний метод надає можливість розглянути суспільство у сукупності його істотних властивостей і особливостей. Згідно із зазначеним підходом господарська система є способом існування об'єктивної реальності, з множиною підсистем та елементів, взаємодія між якими та зовнішнім середовищем зумовлює її якісну або сутнісну інтегративну цілісність.

Висновки. Суспільство як система – це складна, динамічна багатоманітність процесів і структур, кожен з яких має власні пріоритети, однак загалом виявляється необхідним для функціонування господарської системи, забезпечення її рівноваги та стійкості, а характер зв'язку між підсистемами визначає цілісність господарської системи і змістовність емерджентних властивостей, які є найхарактернішою її властивістю. Цілісність господарської системи суспільства безпосередньо забезпечується її економічним центром в особі ринку, економічних органів держави та сукупністю функцій, які вони покликані виконувати. У сучасному парадигмальному контексті розвиток господарських систем трактується як нелінійний, багатоваріантний процес господарської еволюції людства. Еволюція розглядається досить у широкому контексті, як процес змін у всіх підсистемах, що відбувається у формі поступових стрибкоподібних кількісних та якісних перетворень.

Список літератури:

1. Бунге М. Основи політичної економії / М. Бунге // Українська економічна думка : [хрестоматія] / [упоряд., наук. ред. пер., авт. вступ. розд. і біогр. довід. С.М. Злупко]. – К. : Знання, 1998. – С. 141-156.
2. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму / Макс Вебер ; [пер. з нім. О. Погорілий]. – К. : Основи, 1994. – 261 с.
3. Гаврилишин Б. До ефективних суспільств. Дороговкази в майбутнє. Доповідь римському клубові / Б. Гаврилишин. – К. : Університетське видавництво «Пульсари», 2009. – 248 с.
4. Гальчинський А. Кризис і циклы мирового развития. – К. : АДЕФ_Україна, 2010. – 480 с.
5. Гальчинський А. Політична нооекономіка: начала оновленої парадигми економічних знань / А. Гальчинський. – К. : Либідь, 2013. – 472 с.
6. Грееф Г. Де. Социальная экономия : [пер. с фр.] / Г. де Грееф. – М., 1904. – 176 с.
7. Дармограй В.І. Основи концепції соціального розвитку господарських систем / В.І. Дармограй // Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. – 2011. – № 2. – С. 124-131.
8. Коропецький І.С. Українські економісти XIX ст. та західна наука / І.С. Коропецький. – К. : Либідь, 1993. – 192 с.
9. Лист Ф. Национальная система политической экономии / [пер. с нем.] / Фридрих Лист. – СПб., 1891. – 374 с.
10. Лопух К.В. Сучасний монетаризм : монографія / К.В. Лопух, В.М. Феценко, П.І. Юхименко / за заг. ред. П.І. Юхименка. – К. : Центр учбової літератури, 2015. – 272 с.
11. Маркс К. Економічно-філософські рукописи 1844 року / К. Маркс // Маркс К., Енгельс Ф. Твори. – Т. 42. – С. 18-145.
12. Ольсевич Ю.Я. Современный кризис «мейнстрима» в оценках его представителей (предварительный анализ). – М. : Институт экономики РАН, 2013. – 46 с.
13. Рошер В. Начала народного хозяйства : в 2 т. : [пер. с нем.] / Вильгельм Рошер. – М. : Грачев, 1860. – Т. 1. – Отд. 1. – 224 с.
14. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов // Петти В., Смит А., Рикардо Д., Кейнс Дж., Фриден М. Классика экономической мысли : [сочинения] / А. Смит. – М. : Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2000. – С. 77-402.
15. Степаненко С.В. Держава в організації господарської системи / С.В. Степаненко, О.М. Волкова // Научные труды ДонНТУ. Серия экономическая. – 2013. – № 2(44). – С. 85-99.
16. Степаненко С.В. Інституціональний аналіз економічних систем (проблеми методології) : монографія / С.В. Степаненко. – К. : КНЕУ, 2008. – 312 с.
17. Туган-Барановський М. Промышленные кризисы в современной Англии, их причины и влияние на народную жизнь / М. Туган-Барановский. – СПб. : Тип. И. Скороходова, 1894. – 512 с.
18. Франко І.Я. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 1986. – Т. 45. – 574 с.
19. Шмоллер Г. Народное хозяйство, наука о народном хозяйстве и ее методы. Хозяйство, нравы и право / Густав Шмоллер ; [пер. с нем.]. – М., 1902. – 275 с.
20. Шніцер М. Порівняння економічних систем / М. Шніцер. – К. : Основи, 1997. – 520 с.
21. Штулер І.Ю. Модифікація моделей розвитку національної економічної системи / І.Ю. Штулер // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 11(173). – С. 12-20.
22. Amable V. The Diversity of modern capitalism / V. Amable. – Oxford : Oxford University Press, 2006. – 317 p.
23. Bertalanffy, L. von. General System Theory: Foundations, Development, Applications / L. von Bertalanffy. – New-York : George Braziller, 1968. – 146 p.
24. Medoza M. G. Systems of Society. In Introduction to Social Science / M. G. Medoza, V. Napoli. – Lexington, Massachusetts, Toronto : Health, 1990. – 317 p.

25. Polanyi K. The Great Transformation. – Boston : Beacon Press, 1957. – 313 p.
26. Varieties of Capitalism: the Institutional Foundations of Comparative Advantage [ed. by P. Hall and D. Soskice]. – N.Y.Oxford : Oxford University Press, 2001. – 540 p.

Шевченко Е. А.

Донбасская государственная машиностроительная академия

**ТЕОРЕТИКО-ДЕФИНИТИВНА ЕКСПОЗИЦІЯ КАТЕГОРИИ «ХОЗЯЙСТВЕННАЯ СИСТЕМА»
В ЭКОНОМИЧЕСКОЙ МЫСЛИ**

Резюме

В статье рассмотрены вопросы определения категории «хозяйственная система» сквозь призму экономических теорий и научных школ периода конца XIX–начала XXI вв.; исследованы методологические основы становления теории хозяйственных систем; предложена теоретико-дефинитивная экспозиция понятия в экономической мысли с использованием цивилизационной парадигмы развития общества.

Ключевые слова: хозяйственная система, экономическая система, исторический метод исследования, цивилизационная парадигма.

Shevchenko O. O.

Donbass State Engineering Academy

**THEORETICAL AND DEFINITIVE EXPOSITION OF «COMMERCIAL SYSTEM» CATEGORY
IN THE ECONOMIC MIND**

Summary

The paper considered the definition of «economic system» in the light of economic theories and scientific schools of the late XIX–early XXI century; The methodological foundations of the theory of the formation of economic systems; proposed definite theoretical exposition concept in economic thought using civilizational paradigm of society.

Keywords: economic system, the historical method of investigation, civilizational paradigm.